

СТАНОВИЩЕ

от проф. дфн Величко Руменчев

от Катедра „Реторика” на Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”

по обявен конкурс за академичната длъжност „професор” Заповед № РД 38-

1/02.01.2014 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”

В обявения от Факултета по класически и нови филологии конкурс за професор по професионално направление 2.1. Филология (Теория и практика на превода – испански език), обявен в Държавен вестник, бр. 103 от 29.11.2013 г., участва един кандидат - доц. д-р Людмила Илиева от Факултета по класически и нови филологии на СУ „Свети Климент Охридски”.

Доц. д-р Людмила Илиева отговаря на всички изисквания за заемане на академичната длъжност „професор” съгласно чл. 114 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”. Тя има придобита образователна и научна степен „доктор”, заемала е академичната длъжност „доцент” повече от две години, била е щатен преподавател в СУ „Св. Климент Охридски”. Тя е изтъкнат специалист в практиката с доказани научни постижения в съответната област. Представила е авторски научен труд, който не повтаря представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор”, както и за заемане на академичната длъжност „доцент”. Представила е и други оригинални научноизследователски трудове и публикации и не е навършила 65-годишна възраст.

Материята на превода и конкретно на юридическия превод е била и ще остане винаги изключително актуална. От Вавилонската кула насам хората от различни народи имат проблем с разбирането помежду си. И ако в областта на междуличностното общуване можем да се подпрем повече или по-малко на невербалното и да се разберем някак си, в официалните сфери това е невъзможно, но изключително необходимо. Това важи в изключително висока степен за юридическия превод.

Не бих искал да правя някаква класация на трудовете, с които кандидатката участва в конкурса, и още по-малко да ги изброявам. Мога само да посоча, че обемът им и задълбочеността на изследванията в тях ме впечатляват. Сред многобройните публикации на доц. д-р Людмила Илиева ще обърна основно внимание на два труда: „Преводачът и Темида”, *Функционална характеристика на съдебния превод* (2013) и

„Проблеми на юридическия превод”. *На основата на превода на испански език на българския Наказателно-процесуален кодекс* (2014).

„Преводачът и Темида”, *Функционална характеристика на съдебния превод* (2013) засяга конкретни специфики на юридическия превод: пред нотариус, в местата за лишаване от свобода, по съдебни процеси, останали в българската и световната история. Преводът в правната сфера основателно се разглежда като едно от нещата, гарантиращи правата на човека. Каквато и да е убедителността на доказателствата по едно дело, един лош или дори непрецизен превод би могъл да ги обезсили. Изходящата от нуждаещата се страна информация не достига адекватно до органа, който взема решение. Поради това особено приветствам осветляването на спецификите, свързани с отношенията между участниците в наказателното производство и преводача. Основателно е намерено мястото и на преводаческата етика. Изданието е изключително актуално и необходимо за преводачите на юридически текстове от и на всички езици, независимо че авторът е испанист.

Още в Предисловието към труда си „Проблеми на юридическия превод”. *На основата на превода на испански език на българския Наказателно-процесуален кодекс* (2014) авторката отново подчертава огромното значение на юридическия превод, цитирайки Томас Бернхард, който говори за света, в който живеем, като един „юридически свят”. Макар да става дума за хипербола, казаното е вярно, доколкото правото урежда всичко важно в нашия живот. Като се започне от раждането и се достигне до смъртта и свързаните с тях правни актове, като се премине през брака и развода, придобиването, прехвърлянето и наследяването на собственост, отношението с държавата, отношенията между държавите, административното и наказателноправното наказване и пр. и пр.

Без да противопоставям художествения на юридическия превод, не бих могъл да не посоча и немалката разлика помежду им. Казват, че „красивият превод не е верен, а верният не е красив”. Преводачът винаги следва да е верен на автора, но в областта на правото верността е изведена на преден план. Дори да звучи „грапаво”. Един юридически термин, преведен художествено, би могъл да изглежда прекрасно, но може да промени смисъла на целия акт и отгук да последват огромни недоразумения, които по-късно да доведат до поредица от проблеми и дела. Всичко това прави цитирания труд изключително актуален, заявка за което виждаме още в предисловието.

В първа глава авторът основателно се е спрял на проблематиката на превода, определенията и науката за него. Разгледан е юридическият език със специфичната му

терминосистема, както и корелацията „език и право.” Преди известно време се проведеха няколко конференции с международно участие на тема „Право и език”. Излязоха и няколко сборника със същото название, което показва оправдано големия интерес на юристите към специализирания превод. Той днес е още по-актуален поради все по-голямото обединяване на Света и на особено значимото за нас обединение на Европа.

Втора глава развива тази проблематика, като насочва вниманието към сравнителното право и юридическия превод. Авторката заслужава изключителни адмирации за детайлното и всестранно осветляване на проблематиката. Европейското право от години е правна наука и учебна дисциплина в Юридическия факултет на Софийския университет. Действително в европейските съдилища всяка от страните членки може да пледира на собствения си език, което не означава, че съдиите и спорещите страни знаят всички езици. Това създава необходимост от огромен брой силно специализирани в отделните клонове на правото преводачи – специалисти. Всичко това оправдава разглеждането на сравнителното право, обхвата на юридическия превод, обратния юридически превод, юридическия дискурс и пр.

Тъй като авторката изрично е посочила, дори в заглавието, че изследването е направено на „основата на превода на испански език на българския Наказателно-процесуален кодекс”, съвсем оправдано трета глава е посветена на наказателния процес в правото и в превода. Тук са изследвани: съдебната власт в Испания и България, кодификациите на правото и конкретно на наказателно-процесуалните им законодателства, както и структурата на тяхното законодателство. Адмирации за предложенията де леге ференда по отношение на наказателно-процесуалното законодателство на Испания, защото те са свързани не толкова с правна техника, колкото с познаване на юридическия дискурс на съответната страна, като тук ще отнесем не само и не толкова международни влияния (съобразяване с общностното право), колкото с отчитане на историята, културата, народопсихологията и др.

Логично в четвърта глава вниманието е насочено към превода на НПК на испански. Разгледани са типично преводаческите, детерминирани от правото, проблеми при този превод: преводачески решения и различни видове трансформации, терминологични проблеми и особености и др.

Без да съм тесен специалист в областта, бих могъл да посоча аспекти, които според мен имат приносен характер.

1. Не ми е известно друго подобно и задълбочено изследване на превода в областта на наказателно-процесуалното право. От текста личи дългогодишният сериозен интерес и задълбочеността на автора както в теоретичен, така и в практически план. Изводите си авторът прави на база приложение на предложенията в практическа среда, като експериментът е задълбочено теоретически осмислен.
2. Юридическият превод е разгледан във връзка с относително младата дисциплина – сравнително право, като се прави успоредно осветляване на техните проблематики.
3. Заслужава внимание и разглеждането на проблематиката на еквивалентността при превода. Верността на един юридически превод не е непременно свързана с точното спазване на „буквата“. Буквалният превод не е непременно добър. За юристите, още за римските юристи, е било ясно, че добрият юрист е не този, който знае законите, а този, който може да ги тълкува. В този смисъл „буквалното тълкуване“ е най-нисшият етап от юридическото тълкуване на един текст. Търсим „духа“, а не „буквата“. Мисля, че това може да се приложи по аналогия и за юридическия превод, което прави авторът, като подчертава, че преводачът е и тълкувател.
4. Изследването има не само теоретичен, но и сериозен практически принос, доколкото може да се използва за обучение по испански „юридически език“ на студентите, на завършилите юридическо образование, както и на преводачи без такова образование. В този смисъл и конкретните авторови решения биха могли да бъдат използвани в практиката. Това се отнася и до изводите, до които е достигнал авторът при съпоставителния анализ. В този аспект е изключително полезен и приложеният Глосар, какъвто досега също не съм виждал.

В заключение, предлагам доц. д-р Людмила Илиева да бъде избрана на академичната длъжност професор по професионално направление 2.1. Филология (Теория и практика на превода – испански език).

Проф. д-р Величко Руменчев

София, 19.02.2014 г.